

Stāstījums par Virēnu Rozenbergu un Annu Rijnieri ir iekļauts muzeja „Aspazijas māja” pastāvīgajā ekspozīcijā. Muzejs turpina apzināt un pēīt abu sieviešu dzīves gājumu saistībā ar Aspaziju, Raini un Jūrmalas pilsētu.

RAIŅA PRIEDES 10

Jaundubulti, kāpās pretī Amatas ielai

Jaundubulti, kāpās pretī Amatas ielai

Netālu no Raiņa un Aspazijas Jaundubultu vasarnīcas, kāpā Amatas ielas galā, bija Raiņa iemīlota atpūtas un darba vieta. Laikā no 1903. līdz 1905. gadam Rainis, dzīvodams Aleksandra (tagad Poruka) prospektā, bieži apmeklējajs kāpu, sēdējis prieku paēnā un dzejojis. Pēc viņa došanās emigrācijā šī vieta laikabiedru atmiņās saistījās ar dzejnieku, iegūstot nosaukumu „Raiņa priedes”. 1965. gadā, atzīmējot dzejnieka 100 gadu jubileju, aizsākās tradīcija ik rudenī „Raiņa priedēs” rīkot Dzejas dienu pasākumus. 21. gadsimta sākumā Raiņa laika priedes jau bija nokaltušas, un interešu grupa, mēģinot šo vietu atdzīvīnāt, iestādīja jaunas. 2014. gadā šeit tika atklāts tēlnieka Kristapa Gulbja vides objekts „Raiņa priedes.”

„RAIŅA SĒTA” 11

Jaundubulti, Poruka prospekts 61 (iepriekš – Aleksandra prospekts 16)

Tālr. 26379239; www.rainaseta.lv

Tālr. 26379239; www.rainaseta.lv

1903. gadā pēc atgriešanās Latvijā Rainis un Aspazija iegādājās zemi Jaundubultos, Aleksandra prospektā 16, lai celtu vasarnīcu. Par būvniekiem tika pieaicināti Jūlijs Pētersons un Ansis Vītols, bet Rainis pats aktīvi nodarbojās ar dažādu celtniecības materiālu iegādi, par ko ir saglabājušās dokumentu kopijas. 1904. un 1905. gada vasaras Rainis un Aspazija jau pavadīja savā pusizbūvētajā vasarnīcā. Vēlāk Aspazija Jaundubultos aizvadīto laiku atcerējās kā laimīgāko, kā vietu, kur patiešām bijusi jūtama laime.

Vasarnīca kļuva par dzejnieku, mākslinieku un sabiedrisko darbinieku pulcēšanās vietu. Te pulcējās draugi un domubiedri – revolucionāri noskaņotās inteliģences pārstāvji, skolotāji. Kādu laiku vasarnīcā uzturējās dzejnieks Kārlis Skalbe, bieži iegriezās Emīls Dārziņš. Te viesojās rakstnieks Augusts Deglavs un pavisam jauniņā Biruta Skujeniece – topošā aktrise, Aspazijas un Raiņa varoņtēlu atveidotāja. Vasarnīcā pirmoreiz sastapās Rainis un viņa nākamais biogrāfs Antons Birkerts.

Kārlis Skalbe par dzīvi vasarnīcā rakstīja: „Atceros, tas bija 1904. gada vasarā. Toreiz viņš cēla vasarnīcu Jūrmalā (Mellužos), izīrēja apakštāvu un pats dzīvoja zem jumta. Še es viņu apciemoju. Atceros, ka mēs staigājām un runājām, laipodami pa dēļu neklātām siļām. Šepat uz petrolejas ķēka viņi gatavoja pusdienu. Cik daudz šai neērtā dzīvē bija dzejišķas burvības! Ārā dimdēja jūra, un viss gaiss bija pilns lielu sapņu un ciņas trauksmes. Es jautāju, ko viņš raksta? – Operetes tekstu.

Raiņa dramatiskai poēmai „Uguns un nakts” bija liela gaita. Pēc vakariņām viņš mani toreiz rūpīgi noguldīja siltā paspārnē, kur mazāk jūtams caurvējš. Arī pats viņš nolikās turpat zem spārēm, kaut gan viņam vajadzēja siltas istabas, jo sūdzējās par reimatismu plecā.

Bez šaubām, jaunie apmeklētāji traucēja dzejnieku, bet no viņa izturēšanās un dzirkstošajām asprātībām, kas reizēm it neviļus dabūja rīmisku aforisma veidu ar visām nepieciešamajām atskaņām, – no visa tā nebūt nevarēja manīt, ka viņš tiktu traucēts. Tāpat tas bija ar Aspaziju. [...] Pa vakariem tika sarīkoti mazi kopēji pastaigāšanās gājieni uz jūru un gar jūru – skatīties saules rietu.”*

Tomēr vasarnīca nebija tikai atpūtas vieta. Šeit tika aizvadīts aizrautīgs un sasprindzījis radošā darba posms. „1905. gads deva politisku darbu ne tik daudz avižniecībā, cik runās,” rakstīja Rainis.

1905. gada decembrī Jaunajā Latviešu teātrī notika Aspazijas lugas „Sidraba šķidrauts” divdesmit piektā izrāde. To pārtrauca cara žandarmērija, un atrasties Latvijā abiem kļuva bīstami. 31. decembra naktī Rainis un Aspazija devās prom no dzimtenes.

Emigrācijā Šveicē Rainis un Aspazija pavadīja četrpadsmit gadus – no 1906. līdz 1920. gadam. Sākumā, cerot uz drīzu atgriešanos, viņi centās saglabāt vasarnīcu savā īpašumā, un dažas vasaras tajā dzīvoja Aspazijas māte Grieta Rozenberga un māsa Dora. Tomēr 1911. gadā finansiālu grūtību dēļ dzejnieki bija spiesti māju pārdot.

Padomju laikā šeit tika ierīkota Raiņa vārdā nosauktā pionieru nometne. Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas ēka tika privatizēta un vairākkārt mainīja īpašniekus. Pašlaik nams ir Gavaru dzimtas īpašumā. 2019. gadā pēc vērienīgas rekonstrukcijas durvis šeit vērā „Raiņa sēta”. Ēkas pirmajā stāvā ir izveidota 76 kvadrātmetrus plaša zāle, kas piemērota dažādiem sabiedriskiem pasākumiem. Pie ēkas piestiprināta jauna piemiņas plāksne. Atjaunota arī Raiņa istaba otrajā stāvā un iekārtots neliels muzejs ar Raiņa un Aspazijas darbiem.

* Publikācija „Mūžīgā mierā aizgājis mūsu lielais dzejnieks” („Jaunākās Ziņas”, 1929. gada 13. septembris)

MELLUŽU VASARNĪCA „PĒPERKOKA NAMIŅŠ” 12

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

Pumpuri, Salacas iela 4

(iepriekš – Melluži, 14. līnija)

ĶEMERI 13

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

Robežu iela 20

1881. gada vasarā Raiņa vecākā māsa Līze Pliekšāne (1854–1897) ārstējās Ķemeross no reimatisma. Jānis rakstīja viņai vēstules, bet 1882. gada jūnijā, kad Līze atkal brauca turp ārstēties, sešpadsmit gadus vecais brālīs devās viņai līdzi. Jau piecus gadus uz Ķemeriem varēja aizbraukt ar vilcienu, un tā nu tas veda abus Pliekšānu bērnus cauri Rīgas Jūrmalai. Iespējams, tā bija Raiņa pirmā sastapšanās ar Jūrmalu, kad viņš pa vilciena logu skatījās uz to ar jauna cilvēka acīm, vēl nenojaušot, ka visu mūžu tur atgriezīsies atkal un atkal.

Nav zināms, vai Līze Pliekšāne ar brāli irēja kādu istabu pie vietējiem iedzīvotājiem, varbūt dzīvoja kūrmājā, kur bija astoņpadsmit izīrējamas istabas (ēka nodegusi 1894. gadā). Daudz faktu līdzī sev aiznesis laiks.

20. gadsimta 20. gados Rainis bieži devās uz Ķemeriem. Arī 1925. gada vasarā viņš bijis kūrtotā, lai uzlabotu veselību. Par to liecina vēstules un ieraksts dienasgrāmatā: „Ķemeross ņemu 30 vannas. Noņemu dzīvokli Robežu ielā 20, pie Kronkalna, 2500 r. Pārtika tikai 1500, vanna 5000. Bieži jābrauc uz Rīgu.”

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

Ēku šajā adresē varam apskatīt arī šodien, un ozols pagalmā noteikti ir redzējies arī Raini.

„Vaidelote” – luga par sievieti, kas mīlestības vārdā sacelās pret laikmeta dogmām un aizspriedumiem.

19. gadsimta 90. gados Aspazija bija visredzamākā latviešu sievietē literārajās aprindās. Dzejnieces dzejas krājumi iezīmēja novatoriskus attīstības virzienus latviešu literatūrā. Tie atklāja modernās sievietes tapšanu, tās cīņu par savām tiesībām un sociālo vienlīdzību. Šajā laikā dzejniece savu dzīvi jau bija saistījusi ar Raini un turpmāk pilnā mērā dalījās ar viņu politiskā cietumnieka un trimdnieka dramatiskajā liktenī, kurā radošu „aizbildniecību”, morālo atbalstu un praktisko palīdzību grūti novērtēt par augstu. 1894. gadā aizsākās viņu „vēstulu romāns”, kas visintensīvāk izvērtās, Rainim esot trimdā Pleskovā un Slobodskā, kad Aspazija vien periodiski varēja uzturēties pie dzīvesbiedra. Vēstulu materiāls izmantots daudzos pētnieciskos un literāros darbos, bet 2009. gadā unikālā divu radošu personību sarakste iekļauta UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā.

1904. un 1905. gada vasaras Aspazija un Rainis aizvadīja Jūrmalā. Šajā laikā jaunu pacēlumu Aspazijas dzīvē iezīmēja viņas drāmas „Sidraba šķidrauts” triumfālās izrādes Jaunajā Latviešu teātrī. Šajā lugā autore risina mūžīgo problēmu par indivīda un sabiedrības attiecībām, par mākslinieka atbildību tautas priekšā. 1905. gada beigās Aspazija kopā ar Raini devās trimdā uz Šveici, kur abi palika līdz 1920. gada pavasarim. Vērtīgākais dzejnieces radošais veikums šajos gados ir dzejoļu krājumi „Saulains stūrītis” (1910) un „Ziedu klēpis” (1912) – viņas liriskā autobiogrāfija.

Aspazijas devums latviešu kultūrā novērtēts ar Triju Zvaigžņu ordeni (1927), II šķiras Atzinības krustu (1938) un augstāko valsts apbalvojumu – Tēvzemes balvu (1939). 1936. gadā Prāgā izdotā kapitāldarbā „Mūsu laiku ievērojamās sievietes” starp 26 valstis pārstāvošām 64 sievietēm iekļauta arī Aspazija.

Aspazija mūžībā devās 1943. gada 5. novembrī savās mājās Dubultos. Dzejnieces izvadīšana pēdējā gaitā, kurā par spīti smagajiem kara apstākļiem piedalījās simtiem cilvēku, notika īsti Aspazijas garā, proti, tā izvērtās par spontānu protesta demonstrāciju pret vācu okupācijas varu.

2004. gadā izdota Saulcerītes Vieses grāmata „Mūžīgie spārni”, bet 2010. gadā – Ināras Andžānes grāmata „Aspazija? Aspazija”.

Kopš 2011. gada, atzīmējot dzejnieces dzimšanas dienu, martā Dubultu evaņģēliski luteriskajā baznīcā notiek Aspazijai veltīti koncerti.

Kopš 2011. gada, atzīmējot dzejnieces dzimšanas dienu, martā Dubultu evaņģēliski luteriskajā baznīcā notiek Aspazijai veltīti koncerti.

Kopš 2011. gada, atzīmējot d